

האם התו הירוק הסיג את הגבול האדום?

עבודה בנושא: קורונה וחיסונים

מאת: ניקול מעין וקסלר

2021

תוכן עניינים

3	מבוא
3-4	פרק ראשון: סקירה היסטורית
4-7	פרק שני: דין מצוי
7-11	פרק שלישי: על אילו זכויות להגן והאם זה ראוי ומידתי?
7-8	3.1 מהן הזכויות בהן תקנות התו הירוק פוגעות?
8	3.2 מהן הזכויות עליהן מבקשת מדינת ישראל להגן?
8-10	3.3 האם התכליות השונות ראויות?
10-11	3.4 האם הפגיעה מידתית?
11	3.5 מסקנה סופית
11-12	פרק רביעי: משפט משווה
11-12	4.1 דנמרק
12	4.2 נורווגיה
12	4.3 צ'ילה
12	פרק חמישי: סיכום

מבוא

בתחילת שנת 2020 נחשף העולם לנגיף הקורונה, נגיף שהתפשט במהירות ולא פסח גם על מדינת ישראל.¹ למרבה האירוניה ובניגוד לשמו המזכיר דווקא את משקה האלכוהול הנצרך לרוב בנסיבות משמחות, הנגיף הביא עמו חולי, סבל נפשי וכלכלי ואף מוות. מספר החולים עלה מיום ליום, מאות אלפים הצטרפו לשהות בבידוד, בחדרי המיון קבעו פעם אחר פעם כי סיבת המוות: קורונה והממשלה הכריזה על מגבלות שנועדו להגן על הציבור הרחב. העולם כולו נכנס למרוץ להשגת כל מה שאפשר, ובפרט מסכות, כפפות, תרופות וגיוס צוותים רפואיים, בזמן הקצר ככל האפשר. במקביל למאמצים אלו, החלו חברות החיסונים בעולם לנסות ולפתח חיסון. לאחר כשנה מפרוץ המגיפה, הכריזו מספר חברות כי הן הצליחו לייצר את התרכיב שיגן מפני הנגיף המאיים. ההכרזה הייתה נקודת אור בים של חושך ואי-ודאות ואולי יותר מכל הידיעה שתכף העולם יחזור לשגרה המיוחלת. נחיתתן של מנות החיסון הראשונות בישראל היוותה את האות לפתיחת מבצע החיסונים, אך גם את האות לפתיחתן של מחלוקות קשות שבמרכזן ניצבת מדינת ישראל, מדינת דמוקרטיה, שחרטה על דגלה להגן על זכויות האדם כפרט ובו במקביל להגן על בריאותו של הציבור ככלל. בסופו של דבר, ישראל בחרה להתקין תקנות "תו ירוק". בעבודה זאת אסקור את סוגיית החיסונים תוך בחינת השאלה האם עידוד התחסנות והטלת הגבלות על הלא-מתחסנים הינו צעד חוקי, ראוי ותכליתי?

המענה לשאלה יפתח בסקירה היסטורית ויעבור לבחינה של המסגרת החוקתית הקיימת היום. לאחר מכן יערך דיון מעמיק בזכויות השונות, הן הנפגעות והן המוגנות, ודרך האיזון בין הפגיעה למטרה – זאת אעשה על-ידי בחינת התכליות הראויות ומבחני המידתיות שנקבעו בפסקת ההגבלה. מסקנתי הסופית תהיה כי מדינת ישראל נקטה בדרך חוקית וראויה. ארחיב את היריעה מעבר לגבולותיה של ישראל על-ידי משפט משווה כדי להראות כי צעד זה ננקט גם במדינות נוספות שחרטו על דגלן להגן על זכויות האדם. המענה לשאלה זאת יסתיים בסיכום תמציתי של כל טענותיי.

פרק ראשון: סקירה היסטורית

אחרוני החיילים הבריטים עזבו את ארץ ישראל בשנת 1948. כשבעה וחצי עשורים מאוחר יותר, בשנת 2021, רוב הסמכויות הנוגעות למערכת הבריאות הציבורית במדינת ישראל נגזרות מפקודת בריאות העם.² פקודה אשר נחקקה בשנת 1940 על ידי הנציב העליון הבריטי ונועדה לאחד ולהרחיב את החוק בעניין בריאות הציבור בארץ ישראל. עם הקמת מדינת ישראל פקודת בריאות העם קיבלה את תוקפה החוקי כאשר נחקקה פקודת סדרי השלטון והמשפט.³ סעיף 11 בפקודת סדרי השלטון והמשפט קבע שמערכת החוקים שהייתה קיימת בתקופת המנדט הבריטי תישאר בתוקפה גם לאחר הקמת מדינת ישראל, פרט לחריגים.⁴ פקודת בריאות העם לא נכללה בחריגים, היא התקבלה כפי שהיא ונערכו בה מספר תיקונים לאורך השנים. אולם החלק הדין במחלות מידבקות כמעט ולא שונה וכך נותר לו עד ימינו אנו סעיף 19 המעניק סמכות כללית לחייב התחסנות ולבצע פעולות נגד הסרבנים.⁵ לאור הותרתו, קמו מתנגדים הטוענים שהפקודה אינה עדכנית ובעייתית לזמננו, בנושא זה אדון בהרחבה המשך. בשנת 1989, בעקבות עניין אלטורי,⁶ ערעור שבו נטען על-ידי המערערים

¹ סיון חליאי ואמיר אלון "חולה קורונה ראשון בישראל, הגיע מאיטליה לפני ארבעה ימים" ynet (27.02.2020) <https://www.ynet.co.il/articles/0,7340,L-5685621,00.html>

² פקודת בריאות העם, 1940 (להלן: פקודת בריאות העם).

³ פקודת סדרי השלטון והמשפט, התש"ח-1948.

⁴ שם, בס' 11.

⁵ ס' 19 לפקודת בריאות העם.

⁶ ע"א 470/87 אלטורי נ' מדינת ישראל – משרד הבריאות, פ"ד מו(4), 146 (1993).

שנזק מוחי נגרם לביתם בעקבות חיסון שקיבלה ונדחה משום שלא הצליחו להוכיח קשר סיבתי בין השניים,⁷ החליטה מדינת ישראל לחוקק את חוק הביטוח לנפגעי חיסון,⁸ חוק שאמור לאפשר קבלת פיצויים בדרך של דיון מהיר ויעיל ויימנע מהניזוקים להגיע להליכים משפטיים ארוכים.⁹ בשנת 1992 נחקק חוק-יסוד: כבוד האדם וחירותו.¹⁰ בהצעת החוק,¹¹ הוסבר שהחוק נועד להגן חוקתית על הזכויות הבסיסיות של האדם שבתוכן נכללות הזכות לשלמות גופו והזכות לשמירת כבודו. על פניו, נראה שחוק היסוד מעלה תהיות רבות לגבי חוקיות החיוב להתחסן כפי שמופיע בפקודת בריאות העם, בנושא זה אדון בהרחבה בפרקים הבאים. בשנת 1994, נכנס לתוקפו חוק ביטוח בריאות ממלכתי שקבע כי במקביל לנתינת שירותי הבריאות יש לשמור על כבוד האדם.¹² בשנת 1996, נחקק חוק זכויות החולה שמטרתו, כפי שעולה מהצעת החוק,¹³ היא שלאחר שנים של התקנת תקנות מכוח פקודת בריאות העם, הגיעה העת להסדיר אחת ולתמיד את זכויותיו של החולה או המטופל. במילים אחרות, לעגן חוקית את הזכויות שיש להעניק לכל חולה או מטופל.¹⁴ כניסתו לתוקף של החוק מעלה שאלה חשובה: מה היחס בינו לבין הפקודה? שאלה זו תדון בהרחבה בפרק הבא. בשנת 2018 הועלתה הצעת חוק הסדרת חיסוני השגרה אולם היא טרם התקבלה.¹⁵ בשנת 2020, בעקבות משבר הקורונה בוצע תיקון בפקודת בריאות העם בכדי להתמודד עם הנגיף. מספר חודשים מאוחר יותר, בוצע תיקון נוסף, במסגרת הוראת שעה, שהעניק סמכויות להעברת מידע אודות אזרחים הרשאים להתחסן או כאלו שלא הגיעו לבצע את מנת החיסון השנייה, ראוי לציין שנכון לכתיבת שורות אלה תוקף התיקון פקע.¹⁶ בשנה זאת חוקק גם חוק סמכויות הקורונה.¹⁷ חוק שמתוכו תוקנו תקנות הקורונה, בניהן תקנות התו הירוק.¹⁸

פרק שני: דין מצוי

כיום המסגרת הנורמטיבית המסדירה את הסמכויות והזכויות בנושאי הבריאות משלבת מספר חקיקות שהוזכרו בסקירה: פקודת בריאות העם, חוק זכויות החולה וחוק סמכויות הקורונה שנחקק במהלך המגיפה ומתוכו מותקנות תקנות התו הירוק. מספרם הרב של החקיקות הנוגעות לנושא אחד מעלה שאלות רבות שחלקן הוצגו בפרק הקודם. ראשית, האם עצם היותה של פקודת בריאות העם דבר חקיקה ישן מעיד על כך שהשימוש בה בימינו יהיה לא חוקי כפי שנטען? שנית, האם יש סמכות חוקית להשתמש בפקודת בריאות העם במהלך הקורונה ומהו היחס בין פקודת בריאות העם לבין חוק זכויות החולה? שלישית, האם מדיניות התו הירוק כופה התחסנות ונותנת סמכות להטיל הגבלות וסנקציות על המסרבים? רביעית, האם המדיניות פוגעת בחוק יסוד: כבוד האדם וחירותו?

ראשית, עלינו לדון בטענה שפקודת בריאות העם, דבר חקיקה ישן, הינה חקיקה בעייתית ואי-חוקית לימינו.¹⁹ אני מבינה את חששותיהם של המתנגדים לפקודה, אך עלי לסתור את טענותיהם

⁷ שם, בפסי' 6 לפסק-דינו של השופט א' מצא.

⁸ חוק ביטוח נפגעי חיסון, התש"ן-1989, ס"ח 1292.

⁹ הצעת חוק ביטוח נפגעי חיסון, התשמ"ח-1988, ה"ח 1981.

¹⁰ חוק-יסוד: כבוד האדם וחירותו, ס"ח התשנ"ב 150.

¹¹ הצעת חוק-יסוד: כבוד האדם וחירותו, ה"ח התשנ"ב 60.

¹² חוק ביטוח בריאות ממלכתי, התשנ"ד-1994, ס"ח 1469; ס' 3(ה) לחוק ביטוח בריאות ממלכתי.

¹³ הצעת חוק זכויות החולה, התשנ"ב-1192, ה"ח 2132.

¹⁴ חוק זכויות החולה, התשנ"ו-1996, ס"ח 1591.

¹⁵ הצעת חוק לתיקון פקודת בריאות העם (מס' 34) (מדיניות חיסונים לאומית ותמריצים להתחסנות), התשע"ט-2018, 5786/20/פ.

¹⁶ ס' 20(ט) לפקודת בריאות העם (סעיף זה תוקן כהוראת שעה ופקע).

¹⁷ חוק סמכויות מיוחדות להתמודדות עם נגיף הקורונה החדש (הוראת שעה), התש"ף-2020, ס"ח 2832.

¹⁸ תקנות סמכויות מיוחדות להתמודדות עם נגיף הקורונה החדש (הוראת שעה) (הגבלת פעילות והוראות נוספות), התש"ף-2020, ק"ת 8766.

¹⁹ אליקים רובינשטיין "על הרפואה ועולם המשפט בישראל" המשפט ח 645, 656 (2003).

בהקשר להישנות החקיקה. לדעתי, עצם היותה של הפקודה דבר חקיקה ישן אינה בהכרח מסמלת את היותה דבר חקיקה שאינו רלוונטי לימינו. בנוסף, אני סבורה כי הטענה שהחקיקה בעיתית לימינו הינה טענה שיש להשמיעה. אולם, לדידי דווקא חקיקה ישנה, אשר חוקקה בתקופות בהן הצטרכו להתמודד עם מגיפות רבות, משקפת את הרוח החקיקתית הראויה ומעניקה את הכלים והאמצעים המיטביים שעומדים לרשותם של המגפה. **שנית**, בנוגע לשאלת הסמכות החוקית להשתמש בפקודת בריאות העם בתקופת נגיף הקורונה. כאמור, סעיף 19 לפקודה מעניק סמכויות לחייב התחסנות, אך מדובר בסמכויות התלויות באפיונה של מחלת הקורונה כמחלה מידבקת.²⁰ מחלה מידבקת הוגדרה כאחת מן המחלות שפורטו בתוספת השנייה של פקודת בריאות העם.²¹ במילים אחרות, בכדי להשתמש בפקודה על מנהל שירותי הרפואה²² להשתמש בסמכותו ולהכריז כי מחלת הקורונה הינה מחלה מידבקת ולהופכה לאחת מן המחלות המנויות בתוספת. הכרזה כזו אכן התרחשה, בתחילת שנת 2020 ציווה שר הבריאות דאז, להוסיף את מחלת הקורונה לרשימת המחלות המופיעות בתוספת ב'.²³ לאור האמור, אכן קיימת סמכות חוקית להשתמש בכל האמצעים הנתונים בפקודת בריאות העם. כעת, לאחר שהסברתי כי השימוש בפקודה הינו חוקי יש לבחון את לסוגיית היחס בין פקודת בריאות העם לבין חוק זכויות החולה. מחד גיסא, יש הטוענים שפקודת בריאות העם הינה דבר חקיקה מנדטורי בה מופיעה סמכות כללית מאוד ואילו חוק זכויות החולה הינו דין מאוחר וספציפי לפקודה ולכן, לפי הפרשנות כי דין מאוחר וספציפי עולה על דין מוקדם וכללי, היחס בין החוק לפקודה הינו כי החוק גובר על הפקודה.²⁴ לפי גישה זו חוק זכויות החולה, שבו מוגדר טיפול רפואי מהו,²⁵ כולל בתוכו גם את סוגיית ההתחסנות, שכן הפסיקה הכירה בכך שחיסונים הם חלק מרפואה מונעת.²⁶ עם זאת, נכון להיום, אין בפסיקה הבדל בין חיסוני שגרה לבין 'חיסון חירום' שמטרתו לעצור ולמנוע את המשך התפשטותה של מגפה המאיימת על חיייהם של רבים מן הציבור. לא רק זאת, העומדים מאחורי גישה זו מציינים כי השימוש האחרון שנעשה בחיוב חיסונים היה בשנת 1952 ולגישתם אם יתבצע חיוב בימינו הוא לא יהיה חוקי. אולם, בניגוד לנטען, בשנת 2018 הודיע רופא מחוז חיפה כי מתוקף סמכותו על פי סעיף 19 לפקודת בריאות העם הוא אוסר את כניסת של ילדים שאינם מחוסנים לגני הילדים.²⁷ ככל הידוע הכרזה זו לא נתקלה בטענות אי-חוקיות כלשהן כפי שטענו העומדים מאחורי גישה זאת. מאידך גיסא, יש דעות הסוברות כי חוק זכויות החולה אינו יכול להיות דין ספציפי בנושא המחלות המדבקות משום שאין בו כל התייחסות לנושא זה. גישה זו מניחה כי פקודת בריאות העם הינה הדין הספציפי הנוגע במגפות ובריאות הציבור ואילו חוק זכויות החולה מתעסק בזכויות הקשורות לבריאותו של הפרט הבודד. אני סבורה כי גישה זו הינה הנכונה ואסביר: בפקודת בריאות העם, נכתב במפורש כי מדובר ב"חוק בענין בריאות הציבור [...]"²⁸, חלקה הרביעי מוקדש כולו לסמכויות המוענקות במקרים בהם קיימת מחלה מידבקת,²⁹ ואילו בחוק זכויות החולה מצוין כי "מטרתו לקבוע את זכויות האדם

²⁰ ס' 19 לפקודת בריאות העם ("בכל עיר או כפר או אזור שמחלה מידבקת [...] רשאי המנהל או הרופא הממשלתי [...]").

²¹ ס' 11 לפקודת בריאות העם (בסעיף זה קיימת הגדרה של מהי מחלה מידבקת).

²² ס' 2 לפקודת בריאות העם (בסעיף זה קיימת הגדרה של המנהל).

²³ צו בריאות העם (שינוי רשימת מחלות מידבקות שבתוספת השנייה לפקודה), התש"ף-2020, ק"ת 8334.

²⁴ "כפייה, התנאה ותמרוץ אזרחים להתחסן" (חוות דעת של פרופ' יובל שני, פרופ' מרדכי קרמניצר, ד"ר עמיר פוקס וד"ר תהילה שוורץ אלטשולר מטעם המכון הישראלי לדמוקרטיה 18.02.2021).

²⁵ ס' 2 לחוק זכויות החולה.

²⁶ בג"ץ 10794/05 לנדאו נ' מדינת ישראל, פס' 12 לפסק-דינה של הנשיאה ד' ביניש (נבו) 26.08.2007; בג"ץ 1083/07 ההסתדרות הרפואית בישראל נ' משרד הבריאות - מדינת ישראל, פס' 3 לפסק-דינו של השופט ח' מלצר (נבו) 24.05.2012.

²⁷ "הפעלת סעיף 19 של פקודת בריאות בחריש" מדעת (25.12.2018) <https://katzr.net/69afef>.

²⁸ פקודת בריאות העם, 1940, ע"ר תוס' 1, 1065.

²⁹ חלק ד' לפקודת בריאות העם.

המבקש [...]”³⁰, כלומר מדובר באדם אחד ולא בציבור. תוקף נוסף לדעה זאת ניתן למצוא בסעיף 29 לחוק זכויות החולה הקובע שהחוק אינו גורע מהוראות כל דין.³¹ נראה כי מדובר בסעיף שמירת דינים שמטרתו לקבוע כי אין בכוחו של החוק החדש לפגוע בתוקפו של חוק קיים. על כן, לדעתי, אילו רצו בעלי הסמכויות להפעיל את סעיף החיוב יכלו לעשות זאת. אולם, המחוקק העדיף לפעול בדרך אחרת ולפיכך חוקק את חוק סמכויות הקורונה שמתוכו תוקנו תקנות התו הירוק.³² התו ניתן למחוסנים ומחלימים ומעניק להם את הזכות להיכנס למקומות שכניסה אליהם הותנתה בהצגתו. **מדיניות זאת העלתה את הטענה כי התו הירוק בעצם כופה התחסנות ומטיל מגבלות וסנקציות על המסרבים להתחסן.** תחילה יש להבחין בין חמישה מושגים: כפייה, חיוב, עידוד, הגבלה וסנקציה. אחר כך, יש לבחון אילו מושגים הם המתאימים ביותר למדיניות התו הירוק. כפייה משמעותה הכרחת מישהו אחר לעשות מעשה שלא מתוך רצונו החופשי והיא יכולה להתבטא גם במובן של כפייה פיזי. חיוב משמעותו הטלת חובה על מישהו לעשות משהו. עידוד פירושו לדחוף או שכנוע אחר לעשות משהו. הגבלה משמעותה צמצום ובהקשר של זכויות פירושה הצבת גבולות. סנקציה הינה פעולה, בדרך כלל עונשית, הניתנת על ידי הרשות המוסכמת למי שמפר את החובות המוטלות עליו.³³ לאחר הבנה של המושגים, לדעתי המתאימים ביותר לתאר את מדיניות התו הירוק הינם המושגים עידוד והטלת הגבלות. התו הירוק הינו מדיניות של עידוד חיסונים שכן המילים כפייה או חיוב אינן מופיעות ולו פעם אחת בקובץ התקנות. לא רק זאת, אין איסור פלילי כלשהו המוטל על הלא-מתחסנים וההגבלות המופיעות בתקנות התו הירוק מגבילות את הכניסה של הלא-מתחסנים למקומות ציבוריים בלבד. הגבלות שכאלו אינן שוללות מן הפרט המסרב להתחסן את חופש הבחירה הנתון לו, אלא מצמצמות את מבחר האפשרויות הקיימות בפניו במידה ויבחר לא להתחסן. חיזוק נוסף לגישה לפיה המדינה יכולה לצמצם אפשרויות ללא-מתחסנים ולתמרץ את המתחסנים ניתן בעבר בפסיקה של ביהמ"ש העליון בפרשת עדאלה.³⁴ ביהמ"ש קבע כי למדינה עומדת הסמכות לתת תמריצים למתחסנים כל שכן כאשר המדיניות הננקטת נועדה לקדם את ההגנה על בריאותו של הציבור.³⁵ **השאלה הרביעית** והאחרונה העולה כתוצאה משימוש במדיניות התו הירוק נוגעת לחוקיות מדיניות זו שנדמה כי פוגעת בזכויות האדם המעוגנות בחוק יסוד. מתנגדי התו הירוק טוענים כי הוא פוגע באופן ישיר וחמור בזכויות המעוגנות תחת חוק יסוד: כבוד האדם וחירותו. אכן יש מקום להשמיע טענות כאלה אולם, לדעתי, הטענות נובעות מתפיסות סובייקטיביות של מהי פגיעה בכבוד האדם, מושג שהוא ערך תלוי-הקשר,³⁶ וכן מהי פגיעה בזכויות המעוגנות בחוק זה. מחד גיסא, נוכל למצוא רבים שיטענו כי התו הירוק מחזק את כבוד האדם שכן מדיניות זו נועדה להגן על הציבור ככלל ועל כל אחד ואחד כפרט. מאידך גיסא, רבים אחרים יטענו כי לא יעלה על הדעת לפגוע בזכויות כלשהן של אזרחים בעבור מטרה כזו וכי מדובר בפגיעה קשה ולא חוקית. דעתי, כאזרחית, נוטה לתפיסה שהמדיניות דווקא מגנה על כבוד האדם ומכירה בכך שלאף אדם אסור לפגוע בזכויות של אדם אחר. אסביר- בחוק יסוד: כבוד האדם וחירותו קיימים

³⁰ סי' 1 לחוק זכויות החולה.

³¹ סי' 29 לחוק זכויות החולה.

³² חוק סמכויות מיוחדות, לעיל ה"ש 17; תקנות סמכויות מיוחדות, לעיל ה"ש 18.

³³ "על המילה כפייה" האקדמיה ללשון עברית <https://katzr.net/bdda4f>; "על המילה חיוב" האקדמיה ללשון עברית <https://katzr.net/f04945>; "על המילה עידוד" האקדמיה ללשון עברית <https://katzr.net/a95447>; "על המילה הגבלה" האקדמיה ללשון עברית <https://katzr.net/8c3854>; "על המילה סנקציה" האקדמיה ללשון עברית <https://katzr.net/f7abb6>.

³⁴ בג"ץ 7245/10 עדאלה – המרכז המשפטי לזכויות המיעוט הערבי בישראל נ' משרד הרווחה, (ס'2) 442 (2013).

³⁵ שם, בפס' 35 לפסק-דינה של השופטת ד' ברק-ארז.

³⁶ אהרן ברק כבוד האדם: הזכות החוקתית ובנותיה כרך א 41-50 (2014).

מספר סעיפים המפרטים את הזכויות שעליהן החוק מגן,³⁷ נשיא בית המשפט העליון לשעבר, אהרן ברק, מתייחס לניסוחם ומדגיש שממבט ראשון נראה כי מדובר בזכויות "מוחלטות" אך טוען שגישה זו הינה מוטעית שכן מדובר בזכויות "יחסיות" ומוגדרות לפי יחיו של הפרט עם זולתו.³⁸ גישה זאת עולה בכנה אחד גם עם גישתה של השופטת ברק-ארז שטוענת כי "מצד הזכויות חשוב להבטיח שהמשפט יכיר ביכולתו של האדם לערוך בחירות משמעותיות לגבי מהלך חייו" ומנגד היא טוענת שלבחירות הפרט יש השלכות על אחרים ולכן יש להגביל זאת.³⁹ בו במקביל בס' 8 לחוק-יסוד, שהינו פסקת ההגבלה, נכתב כי "אין פוגעים בזכויות לפי חוק-יסוד זה אלא בחוק ההולם את ערכיה של מדינת ישראל, שנועד לתכלית ראויה, ובמידה שאינה עולה על הנדרש".⁴⁰ נדמה כי כאשר נדרש לפגוע בזכויות המנויות בחוק-יסוד זה ניתן לעשות זאת כל עוד הדבר הולם את ערכיה של המדינה, ראוי והפגיעה אינה עולה על הנדרש. סעיף זה מראה כי עם כל החשיבות שבחר המחוקק לתת לזכויות האדם הוא גם היה מודע לעובדה שקיימים מצבים בהם יש צורך לפגוע בזכויות אלה. לא רק זאת, גם הפסיקה הכירה כי התמודדות עם מציאות חריגה, מחייבת נקיטה בצעדים חריגים על חשבון זכויות חוקתיות.⁴¹ לאור זאת, לדעתי, הגנה על חיי אזרחים רבים ושמירה על בריאותו של הציבור הינן תכליות ראויות ועל כן אפרט בפרק הבא. בנוסף לכך, תקנות התו הירוק שנקבעו בכדי למנוע את המשך התפשטותו של הנגיף המסוכן לא מהוות פגיעה העולה על הנדרש והן מותירות את הזכויות כמו שהיו כאשר להן מתווספות הגבלות. כדי להמחיש את טענותיי אקח כדוגמה את סוגיית הכניסה לחדרי כושר שהותרה רק למחזיקים בתו הירוק.⁴² הגבלת הכניסה נועדה להגן על המבלים בחדרי הכושר שהינם מתחמים סגורים עם מערכת אוורור אחת שדרכה הנגיף יכל להתפשט ולכן התירו רק למחזיקי התו הירוק להיכנס למקום זה. ממבט ראשון נראה כי הגבלה זו פוגעת בזכויות האדם אך אין מדובר במאסר, מעצר או בהסגרה,⁴³ אלא בסך-הכול בצמצום האפשרויות- שכן מי שאינו מחזיק בתו הירוק יוכל ליהנות ממבחר אחר של מקומות הפתוחים לרווחת הציבור לביצוע הפעילות הגופנית, אך לא ממקום זה ששהיית אדם לא מחוסן בו מעלה את הסיכון להמשך התפשטות הנגיף ופגיעה בחייהם של האחרים. לאור האמור לעיל, אני סבורה כי תקנות התו הירוק אשר נקבעו בשיאו של משבר הקורונה הינן חוקיות. זאת מכיוון שבפועל לא קיימת מדיניות של כפייה, חיוב וסנקציות אלא מדיניות של עידוד והטלת הגבלות ומפני שהפגיעה בחוק-יסוד : כבוד האדם וחירותו אינה מהותית וחמורה כפי שרבים טוענים ומתארים.

פרק שלישי: על אילו זכויות להגן והאם זה ראוי ומידתי?

כאמור, מדינת ישראל בחרה בדרך של התקנת תקנות התו הירוק בכדי לעודד התחסנות. בעקבות זאת, מצד אחד, נוצרה פגיעה בזכויות רבות שהמדינה צריכה להגן עליהן ומצד שני המדינה הגנה על זכויות רבות אחרות. בכדי להראות ולדון בזכויות הרבות מכאן ומכאן, אפתח בפירוט הזכויות שהתקנות פוגעות בהן, אמשיך עם הזכויות שעליהן מדינת ישראל מבקשת להגן, אדון בשאלה האם הפגיעה נועדה לתכלית ראויה והאם היא מידתית ועל אילו זכויות יש להגן ואסיים עם מודל מוצע.

3.1 מהן הזכויות בהן תקנות התו הירוק פוגעות?

³⁷ ס' 2, 4 לחוק-יסוד : כבוד האדם וחירותו.
³⁸ אהרן ברק פרשנות במשפט כרך שלישי 371-369 (1994); אהרן ברק כבוד האדם: הזכות החוקתית ובונתיה כרך א 279-239 (2014).
³⁹ דפנה ברק-ארז "לשים את האדם במרכז - על מקומו של האדם במשפט" עיוני משפט לט 5-48 (2016).
⁴⁰ ס' 8 לחוק-יסוד : כבוד האדם וחירותו.
⁴¹ סעי'ש (אזורי ת"א) 42405-02-21 אבישי - מועצה מקומית כוכב יאיר צור יגאל (נבו) 21.03.2021; *Jacobson v. Massachusetts*, 197 U.S. 11 (1905).
⁴² דן לביא "כניסה לחדרי כושר ולאירועי תרבות: כך תנפיקו את התו הירוק" ישראל היום (20.02.2021) <https://katz.net/6681a4>.
⁴³ ס' 5 לחוק-יסוד כבוד האדם וחירותו.

מעיון בתקנות התו הירוק שנקבעו והתעדכנו מעת לעת בעת משבר הקורונה, ניתן לראות כי הפגיעה המשמעותית ביותר היא בזכות לחירות על כל הביטיה. **הזכות לחופש התנועה** שאותה הגדיר השופט ברק כאחת מן הזכויות היותר בסיסיות,⁴⁴ ואף הוסיף להשוות את המעמד החוקתי הגבוה של חופש התנועה בתוך גבולות המדינה אל הזכות לחופש הביטוי,⁴⁵ נפגעת על-ידי ההחלטה על איסור כניסה למקומות מסוימים. בין המקומות ניתן למצוא אירועי שמחות, חדרי כושר, מסעדות, מלונות ועוד. התקנות מגדירות מדיניות ברורה: הכניסה מותרת אך ורק אם ברשותך אישור תו ירוק או בסייגים המנויים בתקנות כמו: מחלים, קטין מתחת לגיל 16 או מנוע חיסון שקיבלו תוצאה שלילית בבדיקת קורונה, תינוק עד גיל שנה וכו'. בנוסף לזכויות אלו נפגעת גם **הזכות לשוויון** נפגעת על-ידי ההחלטה להבדיל בין אנשים שבחרו להתחסן לבין אנשים שבחרו שלא להתחסן. השופטת ארבל פסקה בעבר כי החרגת קבוצה מצומצמת מקבוצה כללית בשל בחירתה שלא לחסן את ילדיה יוצרת תחושת אפליה ופוגעת בזכות לשוויון. ניתן ללמוד מכך כי גם החרגת קבוצה מצומצמת של אנשים שבחרו שלא להתחסן מיתר התושבים שבחרו שכן להתחסן יוצרת תחושת אפליה ופוגעת בזכות לשוויון.⁴⁶ **הזכות לסודיות רפואית והזכות לפרטיות** נפגעות על-ידי ההחלטה כי לצורך כניסה למקומות יש להציג את אישור התו הירוק.⁴⁷ סעיף 2 בחוק הגנת הפרטיות קובע כי פרסומו של מצב בריאותי של אדם נכלל בגדר פגיעה בפרטיותו.⁴⁸ על כן, אישור התו הירוק הכולל מעצם טבעו את האסמכתא האם האדם מחוסן או לא מצריך חשיפת מצבו הרפואי של אותו אדם בניגוד לחוק הגנת הפרטיות. בנוסף לכך, תיקון של פקודת בריאות העם,⁴⁹ שקבע כי ניתן למסור מידע אודות מתחסנים ולא מתחסנים בכפוף להסדרים שיתוו גורמים מוסמכים, פוגע את הפגיעה המשמעותית ביותר בזכות לסודיות רפואית והזכות לפרטיות. זכות נוספת הנפגעת על-ידי התו הירוק הינה **הזכות לאוטונומיה** – התניית כניסה למקומות בהצגת אישור לא מותירה חופש בחירה לאדם החפץ להיכנס למקומות אלה ושוללת ממנו את החירות לקבוע האם הוא מסכים להתערבות בגופו ללא הסכמתו.⁵⁰ זכות זו הוכרה כערך יסוד במשפט הישראלי והיא מעוגנת בחוק-יסוד: כבוד האדם וחירותו.⁵¹

3.2 מהן הזכויות עליהן מבקשת מדינת ישראל להגן?

בראשן של הזכויות שעליהן מבקשת מדינת ישראל להגן ניצבת **הזכות לחיים ולביטחון**. זכות זאת בעלת מעמד על-חוקתי שכן היא מעוגנת בסעיפים 2 ו-4 בחוק-יסוד כבוד האדם וחירותו,⁵² שם נקבע כי זכותו של כל אדם להיות מוגן מפגיעה בחייו. המדינה מבקשת להגן על החיים של אזרחיה בכך שהיא מצמצמת את אפשרויות ודרכי הפגיעה בהם באמצעות חשיפה לאנשים לא מחוסנים שהסיכוי שלהם לשאת את הנגיף גדול יותר מאשר אנשים מחוסנים. מעבר לכך, לדעתי, המדינה מבקשת להגן גם על חייהם של הלא-מתחסנים שעומדים בפני סכנה גדולה יותר של הידבקות ואף מוות אם ייחשפו לחולה. זכויות נוספות הן **הזכות לחופש התנועה והזכות לחופש העיסוק**. לאחר זמן רב של

⁴⁴ בג"ץ 5016/96 **חורב נ' שר התחבורה**, פ"ד נא(4) 1, פס' 60 לפסק-דינו של הנשיא א' ברק (1997).
⁴⁵ שם.

⁴⁶ ראו עניין **עדאלה**, לעיל ה"ש 34, בפס' 53 לפסק-דינה של השופטת ע' ארבל.

⁴⁷ חוק הגנת הפרטיות, התשמ"א-1981, ס"ח 1011; ס' 19 לחוק זכויות החולה; "שמירה על סודיות רפואית" **כל זכות** <https://katzr.net/ab51dd> (14.04.2021).

⁴⁸ ס' 2 לחוק הגנת הפרטיות.

⁴⁹ ראו לעיל ה"ש 16.

⁵⁰ בג"ץ 1550/18 **עמותת הפורום החילוני נ' שר הבריאות**, פס' 38 לפסק-דינו של השופט ע' פוגלמן (נבו 30.04.2020); ראו עניין **עדאלה**, לעיל ה"ש 34, בפס' 44 לפסק-דינה של השופטת ע' ארבל; בג"ץ 8425/13 **איתן – מדיניות הגירה ישראלית נ' ממשלת ישראל**, פס' 82-83 פסק דינו של השופט ע' פוגלמן (נבו 22.09.2014).

⁵¹ **פרשת איתן** – מדיניות הגירה ישראלית, לעיל ה"ש 50, בעמ' 203; ע"א 2781/93 **דעקה נ' בית החולים "כרמל" חיפה**, פ"ד נג(4) 526, פס' 20-15 לפסק-דינו של השופט ת' אור.

⁵² סעיפים 2, 4 לחוק-יסוד: כבוד האדם וחירותו (כך נכתב בסעיפי החוק: "אין פוגעים בחייו, בגופו..."; "כל אדם זכאי להגנה על חייו, על גופו...").

סגר והגבלות על חופש התנועה המדינה מאפשרת למתחסנים לחזור לשגרה. בנוסף, מקומות עבודה רבים חזרו לעבוד לאחר כשנה ואפשרו לעובדי החברה המוחסנים לשוב לעבודה.

3.3 האם התכליות השונות ראויות?

בכדי לדון בשאלת התכלית הראויה עלינו להבין כי במדינת ישראל, מדינה דמוקרטית, בשביל לפגוע או להגביל זכויות בסיסיות ובניהן חירויות המוקנות לאדם מעצם היותו אדם יש צורך כי המטרה שלשמה הדבר נעשה תהיה כזו המגשימה תכלית חברתית חשובה ומהותית. כאשר בוחנים את תקנות התו הירוק ניתן להבין כי תכליות שאותן ביקשה המדינה להגשים הינן: מניעת המשך התפשטות הנגיף וצמצום קורבנות, שיקום הכלכלה, החברה והתרבות ולקיחת אחריות אישית. כעת אדון בכל תכלית לחוד ואסביר מדוע לדעתי הינה תכלית ראויה.

מניעת המשך התפשטות הנגיף וצמצום הקורבנות (תכלית בריאותית) – הנגיף גבה חיים רבים במדינת ישראל והשלכותיו הבריאותיות אינן ידועות בוודאות. למשל, רופאים מספר טוענים כי גם מי שחלה באורח קל יכול לסבול בעתיד הלא רחוק מבעיות רפואיות חמורות.⁵³ בנוסף לכך, המגיפה גרמה לתופעה של היעדרות מקבלת טיפולים רפואיים שגרתיים – אנשים פחדו להגיע לקופות החולים, בתי החולים ומקומות טיפול שונים מחשש להידבקות. התנית פעילויות ציבוריות נועדה למנוע מצבים אלו ולשמור על בריאותו של הציבור הרחב. לדעתי, כאשר כבר ידוע כי יעילות החיסון הינה גבוהה, מדובר בתכלית חברתית חשובה מאין כמותה ולכן הינה ראויה. מנגד, יש שיטענו כי אדם לא מחוסן אינו מהווה סכנה כה גדולה לבריאותו של הציבור כל שכן שמי שמחוסן מוגן ביותר מ-90% מפני הנגיף. אני סבורה, כי טענה זאת הינה מוטעית. הנגיף הוכיח לכולנו כי מעגל הפצת המחלה מתחיל מאדם בודד ויכול להגיע לרבים אחרים. התופעה "זכתה" לכינוי 'מקדם הדבקה', כאשר אדם אחד מדביק אדם אחר, האדם האחר מדביק עוד אדם וכך הלאה. לא רק זאת, הטענה כי החיסון יעיל 90% הינה נכונה, אולם 90% אינם 100% ועל כן כאשר קיים ולו האחוז הבודד להמשך התפשטות המגיפה ולגביית קורבנות נוספים על המדינה לנקוט בכל האמצעים הנדרשים. שיקום הכלכלה, החברה והתרבות (חזרה לשגרה) (תכלית חברתית) – כפי שהוצג במבוא, הקורונה הביאה עמה גם סבל נפשי וכלכלי. חיי השגרה נעצר בין רגע והוטלו הגבלות של ריחוק חברתי, סגירת מקומות עבודה, סגירת מקומות בילוי ואף סגירת מערכת החינוך. התחסנות הציבור גרמה לפתיחתם של מקומות אלו וחזרה איטית לשגרה המיוחלת. ההפרדה בין הלא-מתחסנים למתחסנים מאפשרת את המשך פתיחתם של מקומות רבים ומסירה את החשש מהתפרצות נוספת שתגרור עימה הגבלות חדשות. על כן, מדובר בדבר ראוי שכן לדעתי, רק כך מדינת ישראל תוכל להשיב את הכלכלה, החברה והתרבות למסלולם הרגיל. מנגד, יש שיטענו כי גם אנשים מחוסנים עלולים לשאת ולהעביר את הנגיף. אני מקבלת באופן חלקי טענה זו. אסביר – החיסון, ככל הידוע, אינו מונע באופן הרמטי את ההידבקות. בנגיף אולם הוא מצמצם משמעותית את הסיכוי שזה יקרה וכתוצאה מכך יורדים הסיכויים להדביק אחרים. לאור זאת, נכון יהיה לקבוע שמדובר בתכלית ראויה.

לקיחת אחריות אישית-ציבורית (תכלית אחריותית) – ההחלטה שלא להתחסן הינה החלטה אישית אולם עמה מגיעה גם האחריות האישית-ציבורית. אי-התחסנות עלולה להסב נזק לא רק בפן האישי אלא גם בפן הציבורי – פגיעה בבריאות הציבור על-ידי נשיאת הנגיף, הפצתו וגרימת חולי לאחרים. מדינת ישראל בחרה לעודד מסלול של לקיחת אחריות "כלפי עצמך וכלפי סביבתך" – הציבור שיכול להתחסן עושה זאת בכדי להגן הן על עצמו והן על הציבור שאינו יכול להתחסן ובשביל להקטין ככל

⁵³ "האם יש השפעות ארוכות טווח לקורונה?" מדעת <https://katzr.net/b1441a>

האפשר את מספר הקורבנות. כך למשל, עודדו אנשים להתחסן בכדי ליצור הגנה מפני הפצת הנגיף בקרב מנועי חיסון ונשים בהריון שבאותו הזמן לא ניתנו להם חיסונים. נראה כי הלא-מתחסנים רואים לנגד עיניהם את עצמם בלבד ושוכחים שסובבים אותם אחרים. הטענה הנגדית שיש לאפשר ללא-מתחסנים לבצע את אותן הפעולות בדיוק כמו למחוסנים משום שזוהי בחירתם החופשית אינה רואה את הערך של הפתגם "אחד בשביל כולם" ולדעתי אף מזלזלת בלקיחת אחריות אישית. לא רק זאת, כאשר בוחנים את המחירים שאותם משלמים הצדדים השונים מוצאים כי אם לא יהיו הגבלות על הלא-מתחסנים הנטל תמיד ייפול על כתפיהם של המתחסנים. כמקרה מבחן ניקח מקום עבודה בו עובדים 60 עובדים. 40 מתוכם התחסנו ו-20 לא התחסנו. ללא הגבלות כולם חוזרים לעבוד ביחד. יום אחד מגלים כי אחד הלא-מחוסנים היה חולה והוא הסתובב במהלך מספר ימים בכל מקום העבודה. על כן, כל עובדי המקום נשלחים לבידוד ומקום העבודה נסגר עד להודעה חדשה. בכך הם משלמים את המחיר על ההחלטה של יחיד בודד שלא להיות אכפתי ובעל אחריות כלפי עצמו וכלפי אחרים. לפיכך, תכלית של עידוד לקיחת אחריות אישית-ציבורית ראויה. לסיכום, לדעתי, למרות הפגיעה בזכויות רבות קיימות 3 תכליות ראויות (בריאותית, חברתית ואחריותית) שעולות על משקלן של הפגיעות. אולם עצם העובדה שהתכלית ראויה אינה פותרת את הדרישה שהפגיעה תהיה מידתית ועל כן כעת אפנה לבחינת נושא זה.

3.4 האם הפגיעה מידתית?

מענה לשאלה זו יעשה דרך בחינת המידתיות כפי שהיא מתפרשת בפסיקה ויכלול את 3 המבחנים המצטברים.⁵⁴ לפני שאתחיל עלי לציין שבחינת המידתיות מתייחסת לפגיעה בזכויות יסוד, הנגזרות מחוק-יסוד: כבוד האדם וחירותו ואילו התו הירוק פוגע גם בזכויות אחרות. למרות זאת, לדעתי כאשר נראה שהפגיעה עוברת את מבחן המידתיות אל מול חוק בעל מעמד על-חוקי ניתן יהיה להקיש כי הפגיעה תהיה מידתית גם אל מול חוק בעל מעמד רגיל. כעת נפנה לעסוק בבחינת המבחנים השונים:

מבחן ההתאמה (הקשר הרציונאלי) – נדרשת התאמה בין המטרה הראויה לבין האמצעי הפוגעני. יש לבחון האם האמצעי שבו בחרו על מנת לקדם את המטרה אכן מתאים. באופן כללי, מידת ההתאמה תלויה בזכות הנפגעת – ככל הזכות יותר יסודית ומרכזית והפגיעה בה יותר גדולה האמצעי יהיה צריך להיות בעל קשר הדוק יותר. האם אמצעי ההגבלה על הלא-מתחסנים יעיל ובעל יכולת קידום של התכליות השונות? נראה כי התשובה לשאלה זו חיובית. לפי כל המידע שהצטבר, ההגבלות אכן הגשימו את התכליות שמדינת ישראל רצתה לקדם. כך למשל, מספר החולים ירד אט אט עד למצב שבו היום ימים שאובחנו 0 חולים, מרבית הציבור לקח אחריות אישית-ציבורית ובהתאם המשק נפתח לרווחת הציבור.

מבחן האמצעי שפגיעתו פחותה (מבחן הסולם) – נדרש שהאמצעי שנבחר, התו הירוק, יהיה כזה שפגיעתו תהיה הפחותה ביותר. ראשית, נשים לב כי במדרג בין כפייה, חיוב ועידוד, התו הירוק נמצא בתחתית המדרג והוא מעודד התחסנות. בנוסף לכך, הפגיעה אינה גדולה שכן ללא-מתחסנים קיימות חלופות רבות ולא מדובר בפגיעה בדברים חיוניים כמו טיפול רפואי, מזון וכו', לא רק זאת, היו מקומות שהכניסה אליהן הותרה גם לכאלה שמחזיקים בבדיקה שלילית עד לטווח של 72 שעות. בנוסף לכל הנאמר, כפי שנוכחנו לראות, כאשר ישראל הצליחה להוריד את התחלואה ולהגיע לרמה גבוהה של מתחסנים ההגבלות הוסרו. מנגד, ניתן לטעון כי מדינת ישראל יכלה לבחור במסלול של הסברה מדוע יש להתחסן ללא הטלת הגבלות שהינו אמצעי שפגיעתו פחותה. אולם, הלכה ידוע

⁵⁴ פרשת חורב, לעיל ה"ש 44, בפס' 66 לפסק-דינו של הנשיא א' ברק.

היא כי: "החובה לבחור באמצעי שפגיעתו פחותה, אינה שקולה כנגד החובה לבחור באמצעי שבאופן מוחלט הוא הפוגעני פחות. תמיד יש לאזן בין תכלית למטרה".⁵⁵ על כן, למרות היותו של התו הירוק לא האמצעי שפוגע באופן מוחלט פחות, הוא האמצעי ששיג את התכלית למטרה. לאור זאת, האמצעי הנבחר עומד במבחן הסולם.

מבחן היחס הראוי (המובן הצר) – יש לבחון מהו היחס בין התועלת לבין העלות. אני סבורה כי התועלת ממניעת התחלואה, פתיחת המשק והטלת אחריות אישית-ציבורית הינה גדולה. במרוץ הזמן נוכחנו לדעת גם כי היחס בין התועלת לבין העלות היה כי התועלת הייתה גדולה יותר מאשר העלות.

לאור כל האמור לעיל, לדידי, קיימת שמירה על יחס נאות בין המטרה של נקיטת מדיניות התו הירוק לבין ההשלכות החוקתיות של צעד זה. במילים אחרות, מדיניות התו הירוק הינה מידתית.

3.5 מסקנה סופית

בפרק זה נסקרו הזכויות הנפגעות, הזכויות שעליהן המדינה ביקשה להגן, נמנו 3 תכליות שונות בדגש על האם הן ראויות ונבחנה שאלת מידתיות הפגיעה. מסקנתי הסופית הינה כי למרות הפגיעה בזכויות הרבות, מדיניות התו הירוק שבה בחרה מדינת ישראל לנקוט - עידוד התחסנות והטלת הגבלות על הלא-מתחסנים - הינה מדיניות רכה, ראויה ומידתית.

פרק רביעי: משפט משווה

כפי שהוצג במבוא, כל העולם נחשף לנגיף הקורונה והיה צריך להתמודד עם מציאות עימה חדשה. לאור עובדה זאת, כל המדינות נדרשו להחליט בדבר הפגיעה בזכויות והאיזון בין הפגיעות לבין המטרות אותן ביקשו לקדם. החלטה זאת הייתה קשה מאוד כאשר הגיעה לפתחן של ממשלות רבות סוגיית החיסונים. מצד אחד, לא ניתן לכפות על אזרחים להתחסן כאשר לא קיימת וודאות לגבי תופעות הלוואי ויעילות החיסון. מצד שני, החיסון הוא היחיד שהבטיח את היציאה מן הסגר לשגרה. לאחר סקירה כללית מצאתי כי קיימות מדינות נוספות שבחרו לקדם חיסונים באותה הדרך כמו מדינת ישראל. נכון יהיה לציין כבר בשלב זה כי מנגד קיימות גם מדינות שבחרו לקדם חיסונים בדרכים אחרות ולכן אין להבין מתוך הסקירה כי מדיניות זאת נהוגה בכל מדינות העולם. בנוסף, כדי לבצע השוואה מיטבית ככל האפשר בחרתי מדינות המוגדרות כמדינות דמוקרטיות לפי המדד העולמי ובכולם קיימת חוקה או לחילופין חוקים המגנים על זכויות האדם בדומה למדינת ישראל. כעת, לאחר ההבהרות, ניתן לגשת למלאכה.

4.1 דנמרק

דנמרק מדורגת במקום השביעי במדד הדמוקרטיה, היא אחת מהחברות הראשונות באיחוד האירופי ששם לעצמו כמטרה לקדם זכויות אדם ובחוקתה מעוגנות זכויות כמו חירות אישית וחופש הביטוי.⁵⁶ בדנמרק הוחלט על כניסתו לחוק של "דרכון ירוק" ("Coronapas").⁵⁷ הדרכון הירוק מונפק עבור אנשים מחוסנים, מחלימים בטווח של בין שבועיים ל-12 שבועות ולכאלה שברשותם בדיקת קורונה שלילית בתוקף של עד 72 שעות. דרכון זה, בדומה לתו הירוק, מאפשר למשתמשים בו להיכנס לעסקים שהוגדרו מראש ככאלה שניתן להיכנס אליהם בהתאם למדיניות זאת. בין העסקים ניתן למצוא: מספרות, מכוני קוסמטיקה, בתי ספר לנהיגה, מקומות בילוי

⁵⁵ בג"ץ 1715/97 לשכת מנהלי ההשקעות בישראל נ' שר האוצר, נא(4) 367, פס' 19 לפסק-דינו של הנשיא א' ברק (1997); בג"ץ 5239/11 אבנרי נ' הכנסת, פס' 38 לפסק-דינו של השופט ח' מלצר (נבו) 15.04.2015; בג"ץ 3201/18 חה"כ - ד"ר ג' בארין נ' ועדת האתיקה של הכנסת, פס' 38 של המשנה לנשיאה (בדימו') ח' מלצר (נבו) 22.06.2021.

⁵⁶ "מדד הדמוקרטיה" ויקיפדיה ויקיפדיה (08.02.2020) <http://tiny.cc/Oii2uz>; "זכויות האדם בדנמרק - Human rights in Denemark" ויקיפדיה ויקיפדיה <https://katzr.net/657076>; <https://katzr.net/d861a8> *Corona passport – where and how?*

ציבוריים, מסעדות, מוזאונים, כנסיות ובתי קולנוע. באתר משרד הבריאות של דנמרק נכתב כך: "עליך להציג דרכון קורונה בעת השתתפות [בפעילות הרצויה]...". מדיניות זאת נכנסה לתוקף כדי לעודד התחסנות בקרב הציבור וכן בכדי להגן על ציבור המתחסנים ומנועי החיסון.

4.2 נורווגיה

נורווגיה ניצבת בראש מדד הדמוקרטיה ובפרק ה' בחוקתה ניתן למצוא זכויות אדם רבות שעליהן המדינה נדרשת להגן.⁵⁸ במדינה זאת הוחלט על הנפקת דרכוני קורונה למחוסנים ומחלימים שבעזרתם הם יוכלו להיכנס למקומות שבהם יתקיימו אירועים גדולים במהלך הקיץ. בנוסף לכך, ראש ממשלת נורבגיה הצהירה כי כאשר הדבר יתאפשר הדרכונים יאפשרו לבצע את תכנית הפתיחה המחודשת של המשק.⁵⁹ גם במדינה זאת מדיניות זאת נועדה לעודד התחסנות בקרב הציבור וכן שמירה על חייהם של האזרחים.

4.3 צ'ילה

צ'ילה מדורגת במקום ה-17 במדד הדמוקרטיה ובחוקתה ניתן להגן על כבוד האדם ושלמותו בנוסף ניתן למצוא את הזכות לחופש התנועה. כאן גם המקום להעיר כי לפני מספר שנים נעשה משאל עם שבו נקבע כי החוקה תוחלף לחוקה אחרת שתכבד עוד יותר את זכויות האדם. צ'ילה בחרה להנפיק אישור התחסנות למי שהתחסן נגד הנגיף וקבעה כי כאלה שיישאו את האישור יוכלו להתנייד בחופשיות רבה יותר מאשר אנשים שלא התחסנו. הפעילויות שיותרו למחוסנים יכללו יציאה לסופרמרקט, לבית המרחקת וכן פעילות ספורט באוויר הפתוח. בנוסף לכך, מחוסנים יוכלו לנסוע בין ערים ועיירות שלא נמצאים בהסגר. מנגד, מי שלא התחסן צריך להוציא אישור חריג בכל פעם שהוא נדרש לצאת מביתו וכמובן שאינו יכול לנוע בין ערים.⁶⁰

כפי שניתן לראות, מדינות דמוקרטיות אחרות שבהן זכויות אדם יסודיות מקבלות מעמד על-חוקתי קיימים מצבים ראויים שבהם ניתן להטיל הגבלות חלק מתוך האוכלוסייה. לעניות דעתי, דוגמאות אלה מעידות ואף מעצימות את טענתי כי עידוד חיסונים והגבלת זכויות ללא-מתחסנים הינם פעולות חוקיות, ראויות ומידתיות.

פרק חמישי: סיכום

לדידי, מדינת ישראל, למרות תקנות התו הירוק שהתקינה אשר פוגעות במגוון רחב של זכויות, נהגה באופן נדרש, ראוי ומידתי בהתאם למשבר הכלל עולמי שנוצר בעקבות מגפת הקורונה. אל מסקנתי הגעתי מתוך העובדה כי מדינת ישראל יכלה לנקוט בדרך של חיוב, אך העדיפה לזנוח דרך זאת וללכת בדרך "רכה" של עידוד התחסנות, כפי שתואר בפרקים הראשון והשני. בנוסף לזאת, למרות הפגיעה בזכויות רבות, מדינת ישראל בחרה גם להגן על זכויות אחרות והיא עשתה זאת לצורך מימושן של 3 תכליות ראויות. מעבר לזאת, במבחן המידתיות ניוכח לדעת כי מדינת ישראל בחרה לפעול בדרך מידתית וניסתה, ולדעתי אף הצליחה, לאזן ככל האפשר בין הפגיעות השונות לבין ההגנות אותן היא רצתה להעניק. מעבר לכך, נמצאו מדינות נוספות שנהגו בדומה לדרך בה נהגה מדינת ישראל, עובדה זאת מעניקה חיזוק כי דרך פעולה זו הינה ראויה ומידתית בהתאם למצב החריג אליו נקלעו מדינות העולם. לאור כל האמור, הגעתי למסקנה כי מדיניות עידוד ההתחסנות והגבלות על הלא-מתחסנים שבה נקטה מדינת ישראל הינה חוקית, ראויה ומידתית.

⁵⁸ "זכויות אדם בנורבגיה – Human rights in Norway" ויקיפדיה <https://katzr.net/191257>
⁵⁹ Frazer Noerwell, THE LOCAL, NEW: Norway to launch full version of digital 'Covid certificates' 59 (02.06.2021), <https://katzr.net/e5b84a>
⁶⁰ Medicalxpress, Chile rolls out mobility pass for the vaccinated (27.05.2021), <https://katzr.net/5fce5b>

הערות	ניקוד בפועל	ניקוד		קריטריון	
	17	20		הגשת ראשי פרקים וטיוטה	
מבנה העבודה קוהרנטי, החלוקה בין הפרקים רציפה וברורה. נהדר!	10	10		מבנה וחלוקה לפרקים	
רמת הגימור של העבודה מצוינת. יופי	20	10	10	הגהה ואזכור אחיד	ניסוח
הטיעון בעבודה ממוקד, חד ומדויק. אולם, בעבודה חסרה התייחסות רחבה יותר לעמדת הנגד. ראי הערותיי ע"ג הטקסט.	25	30		אופן הצגת הטיעון והתמודדות עם טיעוני נגד	
השתמשת היטב בכל מקורות החובה בעבודה.	20	20		יישום וניתוח דוגמאות ושימוש במקורות החובה	
השתמשת יפה מאוד במקורות נוספים!	4	5		מקוריות ושימוש במקורות נוספים (בונוס)	
ניקול, עבודתך מעולה. רואים שהשקעת מחשבה רבה בכתיבה, בעריכה ובמחקר מסביב. הרבה בהצלחה, איתי	96	105		סה"כ	